

דרשה שנשאתי ביום ירושלים התש"ע בישיבת 'אור וישועה' חיפה

- 55 בראות את עצמו יצא ממקום הקדושה מתחת כנפי השכינה אל אדמה טמאה, כי לכן נתן אל לבו ללכת אל עיר מושב אלוקים אפשר שם שכינה שורה הוא הר המוריה להפיל תחינתו שם. והראה לו הוא יתברך כי אם קטון הוא בעיניו הלא כל העולמות שברא למענו המה. והנה הראה בעיניו כי כלם סרים אל משמעתו, והוא כי עולם השפל, אין צריך לומר כללות העולם או ארץ ישראל העולה על כלם, כי אם גם ראש עפרות תבל הוא הר המוריה כי בו בחר ה' לשכן שמו שם, גם הוא יעתק ממנו ויבא לקראתו להקביל פניו. וזהו שלא היפך הוא יתברך שיעתק לזו וילך להר המוריה, והוא כפרש"י ז"ל שלא נתקרב מקום אל מקום, רק שנעתק הר המוריה ובא לכאן. וזה יראה כוונת רבותינו ז"ל באומרם כי ארבעה פעמים קפצה הארץ, וזה לשונם (בראשית רבה נט טו) הרעשת ארץ בימי אברהם, פצמת בימי אליעזר עבד אברהם, רפה שבריה בימי יעקב, כי מטה בימי ישבי בנוב'. ... כי דעת רבותינו ז"ל (חולין צא ב) כפרש"י שנעתק הר המוריה ממקומו ובא לכאן, כי בזה יצדק מאמרם באומרם רפה שבריה, ויצדק טוב טעם הדבר במאמרנו שהוא להורות את יעקב שלא יירא, כי הלא כל שלשת העולמות טפלים אליו ומשועבדים לו ... כי הר צבי קדש - נעקר ממקומו ובא לקראתו, וגם עולם הגלגלים משועבד אליו כי הלא בא השמש שלא בעונתו למען ילין, שם וגם עולם המלאכים והנה מלאכי אלוקים **עולים ויורדים** בו לכהנו לו אשר לוהו בארץ ואשר ילוהו'.
- וכבר אמר לנו (ב"ב עה:): 'רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן, ג' נקראו על שמו של הקדוש ברוך הוא, ואלו הן, צדיקים, ומשיח, וירושלים. צדיקים, הא דאמרן, משיח, דכתיב (ירמיהו כג) וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו. ירושלים, דכתיב (יחזקאל מח) סביב שמונה עשר אלף ושם העיר מיום ה' שמה אל תקרי שמה אלא שמה. א"ר אלעזר, עתידין צדיקים שאומרים לפניו קדוש, כדרך שאומרים לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר (ישעיהו ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו'. ופירש לנו המהרש"א (שם) 'מדלא קאמר נקראו בשמו של הקדוש ברוך הוא אלא נקראו על שמו של הקדוש ברוך הוא משמע דשם של הקדוש ברוך הוא יהיה בהם שם לזו במשיח משיח ה' בירושלים עיר ה' וכן בצדיק צדיק לה' וכן במשיח שאמר יקראו לו ה' צדקנו ר"ל שהוא צדיק לה' וכמ"ש לעיל בצדיקים שיקראו להן כן על שם שכל מעשיהם לשם שמים וכן הוא במשיח ע"ש שכל מעשיו יהיו לש"ש וכן בירושלים לעתיד שלא יהיו מזומנין לה אלא אותן שכל מעשיהם לש"ש כמ"ש לעיל ופירוש הכתוב ושם העיר יהיה מיום בנינה לעתיד יהיה שמה ה' ! א"כ, מעצם מהותה היא מזמינה התעלות, אידאל, שאיפות נשגבות.
- ועיר קודשנו מרכזת את כל הקדושה ללא שיור כמעט. הלא כשציוה אותנו הקב"ה (דברים יב) 'אֲבָד תִּאֲבָדוּן אֶת כָּל הַמְקוֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הַהָרִים הַרְמִים וְעַל הַגְּבְעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן: (ג) וְנִתְצַתְּם אֶת מִזְבְּחֹתֶם וְשִׁבְרֹתֶם אֶת מִצְבְּתֵיכֶם וְאֲשֵׁרִיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בְּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וּבְדַתְּם אֶת שְׁמֵם מִן הַמְּקוֹם הַהוּא: (ד) לא
- 5 ירושלים איננה בירת עמנו, בירת מדינתנו, על אף שהיא כל זה יחד. בבחינת תקווה ושאיפה מאז א"א ע"ה ועד 10 דוד המלך ע"ה, היא לב לבה של תודעתנו, לב לבה של כיסופינו הנצחיים, וכל זה משום שהיא נעוצה עמוק עמוק בלב נשמתנו.
- 15 כבר הדגישה המשנה במס' כלים (פ"א) ש'עשר קדושות הן ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות'. ומיד מעל קדושה זו מגיעה כבר קדושת ירושלים כעיר מוקפת חומה ש'משלחין ממנה מצורעים', כל אלה הפוגעים בקדושת ישראל. על כל מצורע לגלח את כל שערו שהוא כדברי האור החיים הקדוש (ויקרא יד) 'בחינת צמחי החומר העכור', ועליו לרחוץ 'במים הוא התורה בה יטהר מחשבותיו, ואחר יבא אל המחנה זה מחנה שכינה ירושלים היורדת בנויה מלמעלה, ואמר וישב מחוץ לאהלו כי לא יקרבו להזדווג לשכינה עד שישבו שבעה נקיים לחשש טומאה, וביום השביעי יהיו ראויים לקבלת הארת הקדושה'.
- 20 ולהבין כמה גדולה קדושתה של ירושלים די לנו לשים אל לבנו שכל שאר הקדושות המתנשאות מעל שתי קדושות אלה, וזה עד קדושת 'קדש הקדשים מקודש מהם שאין נכנס לשם אלא כהן גדול ביום הכפורים בשעת העבודה', אינן אלא נחלתה של ירושלים בלבד.
- 25 אבל כבר קדושת ההיכל עושה אותו למקודש עד 'שאיין נכנס לשם שלא רחוץ ידים ורגלים'. ככל הנראה כדי להזכירנו שלא כל הרוצה להיכנס לירושלים יוכל להיכנס. הלא 'מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קודשו? 'נקי כפיים ובר לבב', והוא רחוץ הידים, 'אשר לא נשא לאו נפשי ולא נשבע למירמה' והוא רחוץ הרגלים ש'לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד'.
- 30 וכל השפע המקיים את העולם, ממנה הוא בא, וכדברי מהר"ם אלשיך (בראשית יא) 'שער השמים הוא נגד ציון וירושלים מכוון לשבתו יתברך למעלה, ומשם הוא השתלשלות השפע לקיים העולם ושם הכנת ירושלים וציון, כנודע ליודעי חן, לקבלת שפע הקדושה'. ומה הפלא שדור הפגלה, אלו שרצו להיפגל מהקב"ה שאפו לבנות נגדה ו'על כן נועצו ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל, עיר כנגד ירושלים ומגדל כנגד ציון, כי מגדל דוד היא ציון, להכין אותם לשלשל שפע אל המקומות ההם, כי מעין ההכנה שיש לציון וירושלים, כפי דוגמתו למעלה נגד שער השמים, כך יהיו לעיר ומגדל אלה מעין דוגמתן בחצונם שכנגד הבקעה ההיא, כי זה לעומת זה הן כנודע'. והקב"ה בלל את שפתם, שלא היה לשון קודש.
- 45 ויעקב אבינו ע"ה, ביצאתו מן הקודש, מפחד עשיו הרשע, הבז לבכורת הקודש, שגם אותו נעמיד במשפט דוקא בהר ציון כדי שתהיה לה' המלוכה, כאשר רצה יעקב לצאת בשלום, הר המוריה נעתק לטובתו לשמש דרגש לסולם מוצב ארצה המחבר שמיים וארץ, ללמד לישראל לנצח נצחים: אין שום מקום בו סולם המחבר עליונים ותחתונים יכול להיות מוצב מחוץ לירושלים. במקום ההוא הראה לו הקב"ה איך ישראל שולט בעליונים ובתחתונים, ושוב כדברי מהר"ם אלשיך 'גם

- נמצאו ישראל בלכתם שמה כבאים ולא כהולכים, כי
הלא המה מתקרבים אל עצמם ואל שורשם, ובאת
שמה! לא פחות מזה.
- ומה הפלא אז שהגאון מוילנא בהנחיותיו לר ריבלין,
הורה לו לדאוג להגשמת נבואת עובדיה הנביא (פרק א)
'ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש וירשו בית יעקב
את מורשיהם: והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה
ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלתם שם לפני
לבית עשו כי ה' דבר, משום ש'קבוץ גלויות מפנה הדרך
לשפע העליון לישראל, שפע כל הסגולות העליונות הבא
דרך ציון וירושלים: חיים, ישועה, ברכה, שלום, חסד,
רחמים, טובה וכו'. שפע החיים עפ"י הכתוב כי שם צוה
ה' את הברכה חיים עד העולם, ועפ"י הכתוב לראות
בטוב ה' בארץ חיים. שפע הישועה עפ"י הכתוב, כי
מציון ישועת ישראל, שפע הברכה עפ"י הכתוב, יברך
ה' מציון וכו', כי שם צוה ה' את הברכה וכו', שפע
השלום עפ"י הכתוב, שלום ירושלים, וירושלים היא עיר
השלום, שפע החסד עפ"י הכתוב, כטל חרמון שיורד על
הררי ציון, טל החרמון הוא במדת החסד, שפע הרחמים
עפ"י הכתוב, בונה ברחמי ירושלים, טובה עפ"י הכתוב,
וראה בטוב ירושלים, ועפ"י הכתוב, ההר הטוב הזה
והלבנון. וכל אלה הם ביעודו של מב"י כי ציון בטוריא
דיוסף עפ"י המדרש כנ"ל, כל זמן שציון שוממה הרי
שולטת בה רוח הטומאה ומכשילה את דרך המעבר של
השפע העליון, ורק בנין ירושלם מחזיק את הקשר הזה
עפ"י הכתוב ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו,
עכ"ד.
- ואף כאשר בעה קלקלתנו מכר הקב"ה את מקום מושבו,
עיר אחוזתו, בבחינת (ויקרא כה-כט) 'איש כי ימכור
בית מושב עיר חומה. אחר שאמר ענין מכר הבית חזר
הכתוב לתת טעם לדבר איך יהיה הדבר הזה שימכור ה'
אחוזתו בית הבחירה, והוא אומרו ואיש זה הקדוש ברוך
הוא, כי ימכור בית מושב פירוש בית שבו מושב
אלוקים זה בית המקדש, עיר חומה זו ירושלים דכתיב
(תהלים קכ"ה) ירושלים הרים סביב לה, ירושלים היא
זו שהצילה אותנו מכליית, כדברי האור החיים 'אמר
הטעם הוא והיתה גאולתו שבאמצעות זה אדרבה נגאל,
על דרך אומרם ז"ל (מדרש תהלים ע"ט) בפסוק מזמור
לאסף וגו' שהשליך ה' חמתו על עצים ואבנים שזולת
זה לא היה נשאר מישראל שריד ופליט ואם אין ישראל
אין בית המקדש ולא ירושלים, לזה והיתה גאולתו של
עם וגאולת הבית כי יש תקוה ושבנו בנים לגבולם. איך
אם כן לא נישא אותה לוח לבנו לעד?
- וכבר מנה לנו המדרש בשיר השירים רבה (פרשה ז) כל
מעלותיה של ירושלים בלשונו הצחה 'אפך כמגדל
הלבנון, זה בית המקדש, מה האף הזה נתון בגבהו של
אדם, כך בית המקדש נתון בגבהו של עולם, מה האף
הזה רוב תכשיטין תלויין עליו, כך כהונה ולויה ומלכות
מיעקב, כמגדל הלבנון, שנא' (דברים ג') ההר הטוב הזה
והלבנון, ר' טביומי אמר שמלבין עונותיהם של ישראל
כשלג שנאמר (ישעיה א') אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג
ילבינו, ר' שמעון בן יוחאי אומר שכל הלבבות שמחות
בו שנא' (תהלים מ"ח) יפה נוף משוש כל הארץ, ורבנן
אמרי על שם (מלכים א' ט') והיו עיני ולבי שם כל
- תעשון כן לה' אלוקיכם: (ה) כי אם אל המקום אשר
יבחר ה' אלוקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם
לשכנו תדרשו ובאת שמה: (ו) והבאתם שמה עלתיכם
ובחתיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם
ונדבתיכם וכלת בקרכם וצאנכם: (ז) ואכלתם שם לפני
ה' אלוקיכם ושמחתם בכל משלח ידכם אתם ובתיכם
אשר ברכך ה' אלוקיך; זועקת כבר השאלה: איך יתכן
שיעלחה על דעתנו לעשות כן לה' א'?! ובאמת מהר"ם
אלשיך מציגה בשיא חריפותה 'הלא כמו זר תחשב
אזהרה זו, כי מי זה יערב אל לבו לעשות לה' כדבר הרע
הזה שיצטרך להזהירו שלא יעשה כן. והנה אמרו
רבתינו ז"ל (ספרי, מכות כב א) שהוא אזהרה למוחק
את השם, והן אמת שאם זה בלבד היא הכונה, בלתי
נמשכת יפה גזרת אומרו כי אם אל המקום כו' עם
הקודם. ובחכמתו אשר חלק לו ה' משיב:
- 'אך יתכן, כי הנה ממוצא דבר אשר אמר את אלוקיהם
על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן, הלא
יצא עתק מפי איש לדבר ולומר, הלא גם שכל אלוקי
העמים אלילים, ובאבדם הלא ניקוט מינייהו מדה אחת
הנראית כי טובה היא, הלא היא כי ייחדו מקומות רבים
לעבודתם בהרים הרמים ובגבעות כו', ונעשה כן גם אנו
לאלוקי אמת לעשות בתי מקדש רבים ונכבדים ליחידו
של עולם לפחות בכל פלך ופלך, בנחלת כל אחד
השבטים יבנו בית המקדש אחד לכל בני השבט, באופן
לא ירחק דרך בית המקדש משום אחד מהשבטים, ולא
יקנאו על השבט אשר בנה הבית בחלקו. לזה אמר לא
תעשון כן להרבות בתי עבודה לה' כדרך הגוים. מקום
קודש אחד בלבד דרוש לנו, ובל נטעה '... פן יאמר נא
ישראל הלא אם נעבוד כל שבטינו בייחוד אליו יתברך
גם כי כל שבט יהיה לו ענין בפני עצמו ובית המקדש
בפני עצמו מה בכך. לזה אמר לא תעשון כן להרבות
מקומות גם שיהיו כלם לה' אלוקיכם, ואין זה כי אם
אל המקום אשר יבחר ה' לבדו. וטעם קנאת השבטים
איננה כי מקום הר הבית נקנה בדמי כל כללות ישראל
כנודע (זבחים קטז): ויש בו חלק לכולם וזהו אומרו מכל
שבטיכם. וגם שירחק המקום לשכנו יתברך תדרשו
ואין להם אושר גדול מזה יהיה טרחכם ומשאכם
ומתתכם על שכונת השם יתברך כי זכות גדול הוא, על
דרך מה שנחשב לאברהם שהיה שואל איה המקום
באמור אליו הוא יתברך אל הארץ אשר אראך. ועל דרך
זה הוא מה שאמר הקדוש ברוך הוא לירמיה (ירמיה טו
יט) אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד, שאמר לו אל יראה
לך שאתה הולך לבטלה ואינך מועיל עם ישראל, כי אם
תשוב ואשיבך הרבה תרויח שלפני תעמוד, ואל תתיירא
שתתהפך אחריהם כי ישובו המה אליך ואתה לא
אליהם. על דרך זה נאמר פה אם תצטרך להיות דורש
ושואל, לא יהיה עליך לטורח כי לשכנו יתברך תדרשו
ורב לכם שכר הרבה על הדבר. וכל זה משום מה?
משום ש'בחר ה' במקום ההוא בייחוד לכל ישראל ולא
במקום זולתו. האחד, באומרו המקום אשר יבחר ה'
לשום את שמו שם, כי על כן ראוי שאחרי ה' ילכו אל
המקום אשר שמו שם. שנית, כי שם שורשי נשמות עם
בני ישראל, כי הוא מכוון אל שער השמים אשר שם
חופפת השכינה שתחת כנפיה שורשי כל נפשות ישראל,

- 55 והקפויים בכיוונם הצטרפוגי. מדובר בתנועות בעלות כח הנעה כפול: המהלך השולח אותם למרחקים בד בבד משיב אותם למקום היציאה. שום גלות של ישראל אינה יכולה להתפאר בכך שבמרחב שהיא תופסת ישנה אחריות בלתי מסוייגת של היסרדות. כל גלות של ישראל חובקת בחובה רגע, שבמוקדם או במאוחר יגרום את תנועת השיבה אל עבר המקום במרחב: ארץ ישראל, ציון וירושלים.
- 60 ..ופרק ל' מספר דברים מרכז תוך מספר פסוקים את "חוק השיבה" הזה, יחיד במינו, כשמדינת ישראל הייתה יכולה ובצדק, שלושת אלפים שנה מאוחר יותר אחד העקרונות המשפטיים היותר עקרוניים של ייעודה: 'הָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לַפְּנֵיךָ וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל לִבְבְּךָ בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדְּיַחְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: (ב) וְשִׁבַּתְתָּ עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמְעֵתָ בְּקֻלּוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר אֶנְכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם אֹתָהּ וּבְגֵיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ: (ג) וְשִׁבַּתְתָּ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשִׁבַּתְתָּ וְקִבַּצְתָּ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְצַחְתָּ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: (ד) אִם יִהְיֶה נְדַחְךָ בְּקִצְצָה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם וְקִבַּצְתָּ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: (ה) וְהֵבִיֵּאתָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירְשִׁתָּהּ וְהֵיטַבְתָּ וְהִרְבִּיתָ מְאֹד בְּתֵיבָתְךָ:'.
כשאנו שוב בארץ קודשנו, ובפרט עיר הא' סלא אנו יכולים להיות שותפים מלאים לעוד תחושה שמעביר לנו פרופ' נהר: ' חשתי אז, ביחד עם כל משפחתי התנסות חדשה, זו שבספר" טרנסטדנטיות ואימננטיות" אחי ואני קראנו לה אינקרוניזם. התנסות זו בוקעת מתוך התחושה של היותנו בתור יהודיים מוצבים בין התפר שבין החומרי למטאפיזי. אלו נפגשים ברגע של הזמן בו החפצים, הרעיונות, האירועים, אינם עוד מחולקים, מפורקים, קרועים אלא מחוברים לשרשרת: שרשרת הזמן התנכ"י לתוכה הכל מותך הכל קיום ביחד הכל השתרשות ויעוד'.
- 80 אכן עתה לנגד עינינו מתרחבת ירושלים ומתקיימת הבטחת דבריהם 'עתידיה ירושלים להתרחב ולעלות ולהיות מגעת עד כסא הכבוד עד שתאמר צר לי המקום, רבי יוסי ברבי ירמיה אמר עדיין לא למדנו שבח ירושלים מהיכן את למד שבח מחומותיה שנאמר (זכריה ב') ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב'.
- 85 ובעקבות הרא"ה קוק 'כקול שופר גדול וכנס הרים יפעל הד הקול ועוזו מחזה התנועה יחד הקוראים פה אחד בכל תפוצות ישראל אשר הודחו שם: בנו את ירושלים, שכללוה ופארוה, הציבו בה לכם יד ושם, יחידים וצבורים. צעירים ושישים. "סבו ציון והקיפוה, ספרו מגדליה. שיתו לבכם לחילה, פסגו ארמנותיה. למען תספרו לדור אחרון כי זה אלקים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות". והקול הקורא לבנין ירושלים, והמון רגשות הקודש היוצאים וזורמים לעומתו בקרבנו ממעמקי תהום הנשמה, כשאנו אומרים: הגיעה עת עיר האלקים להבנות, יהיה ג"כ מלאך מצרף ומטהר, כאש מצרף וכבורית מכבסים. הקדושה והעוז אשר ימלא לבנו יחד מכל הכרוך בשם עיר ד' שמה יהיה לנו כתריס בפני הפורעניות של שתי המחלות שסלוק אור גאון הקודש ואור גבורת החיל גרם להן לפגע בנו'.
- 100 **הרב אליהו רחמים זייני – ראש הישיבה**
- הימים, צופה פני דמשק, א"ר יוחנן עתידיה ירושלים שתהא מגעת עד שערי דמשק שנא' (זכריה ט') משא דבר ה' בארץ חדרך, מהו חדרך, ר' יהודה ור' נחמיה, רבי יהודה אמר, מקום הוא שנקרא חדרך, אמר לו ר' יוסי בן דורמסקית העבודה שאני מדמשק ויש שם מקום ששמו חדרך, רבי נחמיה אמר זה מלך המשיח שהוא חד ורך, חד לאומות, ורך לישראל, ד"א חדרך, זה מלך המשיח שעתידי להדריך כל באי העולם בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא, ודמשק מנוחתו, וכי דמשק מנוחתו והלא אין מנוחתו אלא בית המקדש שנא' (תהלים קל"ב) זאת מנוחתי עדי עד, אמר לו עתידיה ירושלים להיות מתרחבת בכל צדדיה עד שתהא מגעת לשערי דמשק, וגליות באות ונינוחות תחתיה, לקיים מה שנא' ודמשק מנוחתו, עד דמשק מנוחתו, מה מקיים ר' יוחנן (ירמיה ל') ונבנתה עיר על תלה, כתאנה זו שקצרה מלמטה ורחבה מלמעלה, כך עתידיה ירושלים להיות מתרחבת בכל צדדיה, וגליות באות ונינוחות תחתיה, לקיים מה שנא' (ישעיה נ"ד) כי ימין ושמאל תפרוצי, הרי לארך, לרחב מנין ת"ל (זכריה י"ד) ממגדל חננאל עד יקבי המלך, ר' זכאי רבה אמר עד שיחיה ריפע עד היקבין שיקבן מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, הרי לארכה ולרחבה, ולמעלה מניין ת"ל (יחזקאל מ"א) ורחבה ונסבה למעלה, למעלה לצלעות, תני עתידיה ירושלים להתרחב ולעלות ולהיות מגעת עד כסא הכבוד עד שתאמר צר לי המקום, רבי יוסי ברבי ירמיה אמר עדיין לא למדנו שבח ירושלים מהיכן את למד שבחה מחומותיה שנאמר (זכריה ב') ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב'.
- 30 לכן בצדק כתב כבר אדם גדול ות"ח אמיתי, פרופ' אנדרה נהר זצ"ל: 'בכל מקום אחר (קרי: חוץ מישראל), המרחב היא הזמנה להתפשטות לתנודות הצינטרפוגות הנושאות את העם ואת המסר שלו ממעונו אל עבר החוץ. בעומק המרחב מסתתר פיתוי: פיתוי הכיבוש. כיבוש חומרי ופיזי פעמים רבות. כיבוש רוחני גם כן:
- 35 המחשבה והשפה היווניות השליחים הנוצריים המטיפים המוסלמים נשלחים מיוון, מפלסטין, או מערב הסעודית אל עבר ארבע כנפות המרחב. כמעט תמיד הפוליטי והרוחני חוברים יחדיו במהלך הצנטריפוגי הזה: כך היה עם אלכסנדר מוקדון, כך עם הנצרות של קוסטנטינוס, וכך הוא עם האיסלם. כולם באים בשם רצון של שליחות. ושליחות זו נמדדת בהתאם לכיבוש השקט או האלים, תוך שיכנוע או אילוף של המרחב – של מרחב שהם כ"כ תאבים לתפוס שהוא מרוחק מנקודת המוצא...
- 45 בניגוד לקצב הצנטריפוגי הזה, הקצב של האסטקלוגיה היהודית הוא צנטריפטי. במהלך ההפוך מן 'השליחות' של הנצרות ושל האיסלם, 'השליחות' היהודית מצטיינת כל כולה במונחים של שיבה, של התאספות, של התכנסות מחדש. מארבע כנפות המרחב, הזמן של ישראל נושא תנועה אל עבר מרחב מקורי, אל עבר ארץ ציון וירושלים.
- 50 ... הקאתם של תושבי ארץ ישראל ע"י ארצה, פזורם לארבע כנפות הארץ, הפצתם בכל הארצות הזרות לא היו מעולם תנועות ברוטליות, המתכופפים על עצמם